

УДК 378.062: 796

*Ірина Ніколайчук,
Олена Додонова,
Вікторія Григор'єва*

Механізм психолого-дидактичного стимулювання студентів до занять фізичною культурою

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля (м. Луганськ)

Постановка наукової проблеми та її значення. Процес реформування соціально-економічних відносин в Україні, на жаль, загострив проблему формування повноцінної особистості та розвитку системи освіти. Унаслідок негативного впливу чинників політичного, економічного й соціального характеру ускладнився процес формування здорового способу життя засобами масового спорту, матеріального забезпечення освітніх закладів, пропаганди культурного розвитку. Це призвело до поширення серед молоді негативних соціальних явищ (алкоголізму, наркоманії, токсикоманії тощо), що ускладнило розвиток мотивації до занять фізичною культурою.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Для розв'язання визначеної проблеми науковий інтерес мають праці В. С. Уенберга та Д. Гоулда, у яких визначено основні аспекти психології спорту та фізичної культури. Серед українських і російських науковців можна виділити таких, як Б. Ф. Ведмеденко та К. К. Жукотинський, які досліджують мотиваційні аспекти до занять фізичною культурою за допомогою психолого-педагогічних засобів [1,2]; А. П. Маркова та Є. В. Столітенко, котрі досліджують ці аспекти в середніх навчальних закладах [3]; В. М. Пантелєєв і П. І. Зінченко, які вивчають проблему ставлення студентів до самостійних занять фізкультурою [4]; С. О. Сичов, який досліджує аспекти формування потреб студентів у фізичному вдосконаленні з психолого-педагогічної точки зору [6].

Водночас у цих дослідженнях не розкривається комплексний механізм стимулювання студентів до занять фізичною культурою на основі збалансованості між впливом чинників дидактичного, навчального та суто фізкультурного характеру. Недостатність дослідження цього механізму в теоретичному плані ускладнює реалізацію принципів фізичного виховання в практичному.

Завдання статті – дослідити теоретичні й методологічні аспекти підвищення рівня стимулювання студентів до занять із фізичної культури на основі гармонізації принципів дидактики, навчання та фізичного виховання й розробити ефективний механізм підвищення рівня мотивації студентів до занять фізичною культурою.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Дослідження теорії стимулювання дає підставу стверджувати, що в морально-психологічному аспекті механізм психолого-дидактичного стимулювання повинен безпосередньо впливати на свідомість студента та орієнтувати його на таке ставлення до занять фізичної культури, при якому виконуються вимоги вищої школи до фізичного розвитку молоді. За таких умов механізм повинен бути побудований на загальних принципах дидактики та визначати цілі, зміст, закономірності й принципи навчання [5].

Дослідження принципів дидактики, навчання та методичних принципів фізичного виховання дають змогу знайти їх однорідні й відмінні риси (табл. 1). Як свідчать дані табл.1, однорідними за назвою є принципи наочності, системності, доступності та усвідомленості. За логікою, саме ці принципи повинні бути органічно по'язані з принципами стимулювання до праці (у нашому розумінні під працею розглядаються, у тому числі, й заняття студентів фізичною культурою).

Виходячи з умов взаємозалежності принципів фізичного виховання, навчання та дидактики, у механізмі психолого-дидактичного стимулювання студентів до занять фізичною культурою саме ці принципи повинні бути пов'язані з такими принципами стимулювання; як визначеність, об'єктивність, інформативність та наочність [5].

Принципи дидактики, навчання та фізичного виховання

Принцип	Наявність у теорії навчання (+)	Наявність у теорії дидактики (+)	Наявність у теорії фізичного виховання (+)
Наочності	+	+	+
Системності	+	+	+
Послідовності	+	+	-
Доступності	+	+	+
Усвідомленості	+	+	+
Науковості	+	-	-
Активності	+	-	+
Міцності	+	-	-
Індивідуалізації	+	-	+
Поступовості (динамічності)	+	-	+

Очевидно, що однорідним за назвою є *принцип наочності*, який, із точки зору дидактики й стимулювання, характеризується максимальним вираженням форм і засобів організації фізичного виховання – прозорістю в оголошенні результатів та їх публічного обговорення, уживання процедур заохочення для кращих студентів і застосування системи відпрацювання занять для тих, хто порушує вимоги викладача [5]. По-іншому цей принцип характеризується в теоріях навчання та фізичного виховання – це необхідність демонстрації фізичних вправ і рухів викладачем для якісного оволодіння ними студентом [8].

Принцип визначеності, у нашому розумінні, полягає в правильності встановлених норм та показників оцінки рівня фізичної підготовки студентів як основи системи їх стимулювання до занять фізичною культурою. Слід зазначити, що ані в теорії навчання, ані в теорії фізичного виховання жоден із принципів аналогічно не характеризується. Водночас, на наш погляд, цей принцип стимулювання опосередковано пов'язується з окремими принципами навчання (системності, доступності, послідовності та індивідуалізації) й окремими принципами фізичного виховання (доступності, системності та дидактичності). Такий підхід дає змогу планомірно збільшувати фізичні навантаження й уникати перевтоми студентів, виходячи з різного рівня їхньої фізичної підготовленості.

Принцип об'єктивності з погляду стимулювання полягає в заохоченні студентів до підвищення рівня фізичної підготовленості та спортивних досягнень. Кожен студент повинен бути впевненим у тому, що за спортивні й фізкультурні досягнення він буде заохочений морально та (або) матеріально. Однак жоден із принципів навчання не має такого змісту. При цьому, хоча й опосередковано, такий зміст стимулювання простежується в принципах усвідомленості та активності (теорія фізичного виховання) [8].

Принцип інформованості в системі стимулювання й дидактики полягає в розповсюдженні інформації про досягнення студентів, доведенні цієї інформації до кафедр і деканатів навчального закладу. При цьому найчастіше використовуються такі методи, як публічні церемонії вручення грамот, подяк, подарунків, премій за фізкультурні й спортивні досягнення, занесення на дошку пошани, зустрічі зі студентами тощо. Слід зазначити, що змістовна складова цього принципу стимулювання також безпосередньо не міститься в жодному принципі навчання та опосередковано передбачена в теорії усвідомленості й активності фізичного виховання.

Проведені дослідження дають змогу стверджувати, що в теоріях навчання та фізичного виховання майже не розглянуто принципи стимулювання на основах дидактики. При цьому, на наш погляд, і в методологічному, і в практичному плані порушується система взаємозв'язку самих принципів фізичного виховання.

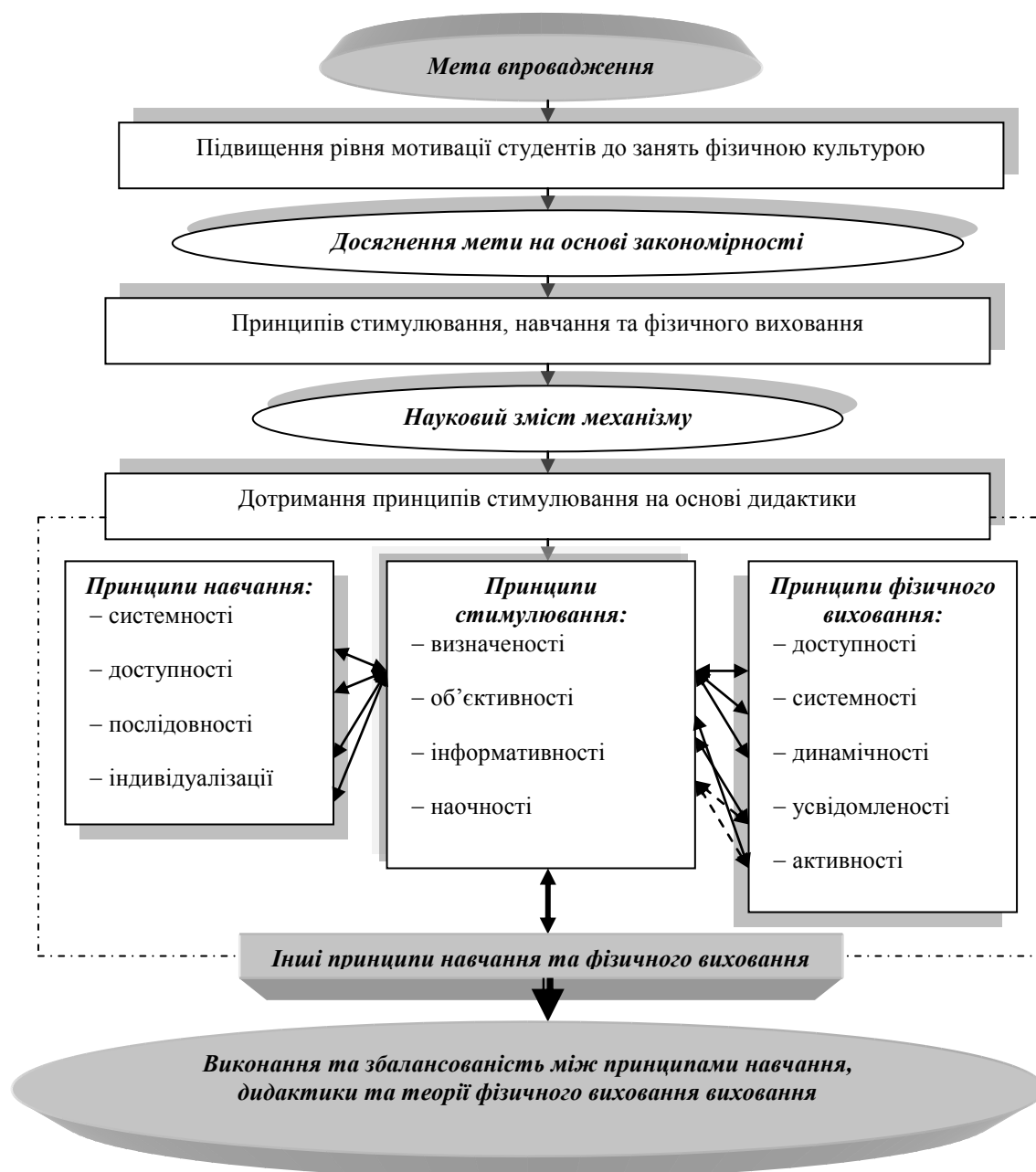

Рис. 1. Механізм психолого-дидактичного стимулювання студентів до занять фізичною культурою

Оскільки очевидно, що без додержання принципів стимулювання на основі дидактики не можна реалізувати інші принципи навчання та фізичного виховання, це обґрунтовує необхідність розробки й упровадження механізму психолого-дидактичного як у теорію фізичного виховання, так і в навчальний процес навчального закладу.

У зв'язку з цим розроблено та впроваджено в навчальний процес кафедри фізичного виховання Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля механізм психолого-дидактичного стимулювання студентів до занять фізичною культурою (рис. 1).

Висновки й перспективи подальших досліджень. Отже, ми вважаємо, що сучасна наука та практика організації навчального процесу й теорії фізичного виховання потребує вдосконалення на основі впровадження дієздатного механізму психолого-дидактичного стимулювання студентів до занять фізичною культурою. Для цього потрібні поглиблення теоретичних основ фізичного виховання та розробка відповідних методичних і науково-практичних рекомендацій. Над розв'язанням цієї проблеми сьогодні працюють викладачі кафедри фізичного виховання Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля в співробітництві з психологами, соціологами, фахівцями в галузі медицини та менеджменту.

Список використаної літератури

1. Ведмеденко Б. Ф. Теоретичні основи і практика виховання учнівської молоді засобами фізичної культури : монографія / Б. Ф. Ведмеденко. – К. : [б. в.], 1993. – 152 с.
2. Ведмеденко Б. Ф. Педагогічна технологія індивідуального підходу до розвитку в учнів інтересу системно займатися фізичною культурою і спортом / Б. Ф. Ведмеденко, К. К. Жукотинський // Теорія і практика фізичного виховання – 2001. – № 3–4. – С. 46–58.
3. Маркова А. К. Формирование мотивации учения в школьном возрасте / А. К. Маркова. – М. : Просвещение, 1983. – 94 с.
4. Пантелеев В. М. Заходи та стимулювання самостійних занять з фізичного виховання студентів / В. М. Пантелеев, П. К. Зінченко, М. Р. Горячев // Олимпизм и молодая спортивная наука Украины. – 2006. – С. 95–99.
5. Психологические основы материального стимулирования труда / В. Н. Гончаров, С. И. Радомский, М. С. Радомский, А. И. Кирнос, О. В. Додонов, А. И. Путинцев : монография. – Донецк : СПД Куприянов В. С. – 2006. – 240 с.
6. Сичов С. О. Методи і прийоми формування у студентів потреби фізичного вдосконалення у процесі обов'язкових занять / С. О. Сичов // Теорія і практика фізичного виховання. – 2001. – № 3–4. – С. 14–20.
7. Столітенко Є. В. Технологія вивчення ставлення молодших підлітків до фізичної культури / Є. В. Столітенко // Теорія і практика фізичного виховання. – 2001. – № 3–4. – С. 29–37.
8. Теория и методика физического воспитания / [Л. П. Матвеева, А. Д. Новикова]. – М. : Физкультура и спорт, 1976. – Т. 1. – 304 с.

Анотації

У статті розглянуто принципи дидактики, навчання, теорії фізичного виховання та стимулювання, на основі яких розроблено механізм психолого-дидактичного стимулювання до занять із фізичної культури. Проведені дослідження дають змогу стверджувати, що в теоріях навчання та фізичного виховання майже не розглянуто принципи стимулювання на основах дидактики. Обґрунтовано превентивність принципів психолого-дидактичного стимулювання, порівняно з іншими. Надано рекомендації щодо впровадження розробленого механізму в навчальний процес ВНЗ.

Ключові слова: дидактика, механізм, психологія, фізична культура, навчання, стимулювання, студент, теорія.

Ирина Николайчук, Елена Додонова, Виктория Григорьева. Механизм психолого-дидактического стимулирования студентов к занятиям физической культурой. В статье рассмотрены принципы дидактики, обучения, теории физического воспитания и стимулирования, на основе которых разработан механизм психолого-дидактического стимулирования студентов к занятиям физической культурой. Проведенные исследования дают возможность утверждать, что в теориях обучения физического воспитания почти не рассмотрены принципы стимулирования на основах дидактики. Обоснована превентивность принципов психолого-дидактического стимулирования в сравнении с другими. Даны рекомендации по внедрению разработанного механизма в учебный процесс вуза.

Ключевые слова: дидактика, механизм, психология, физическая культура, обучение, принцип, стимулирование, студент, теория.

Irina Nikolaychuk, Yelena Dodonova, Viktoriya Grigoryeva. Mechanism of Psychodidactic Stimulation of Students to Physical Culture Classes. The article presents principles of didactics, physical education theory and stimulation on basis of which mechanism of psychodidactic stimulation of students to physical culture classes was developed. Conducted research let us state that in theory of physical education there were almost not studied principles of stimulation on the basis of didactics. We have grounded preventiveness of principles of psychodidactic stimulation in comparison with the others. We have also given recommendation concerning implementation of the developed mechanism into educational process of higher educational establishment.

Key words: didactics, mechanism, psychology, physical culture, studying, principle, stimulation, student, theory.